

ANALIZA PODSTAWY PROGRAMOWEJ EDUKACJI DLA BEZPIECZEŃSTWA W SZKOLE PODSTAWOWEJ (Z DNIA 14 LUTEGO 2017 R. DZIENNIK USTAW – 193 – POZ. 356)

W preambule *Podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej* wymieniono umiejętności kluczowe, które każdy nauczyciel realizujący podstawę programową przedmiotu jest zobowiązany rozwijać i doskonalić u swoich uczniów.

Różnice w opisie umiejętności kluczowych

Lp.	Podstawa programowa gimnazjum	Podstawa programowa SP
1.	czytanie – rozumiane zarówno jako prosta czynność, jak i umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa	sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych
2.	myślenie matematyczne – umiejętność korzystania z podstawowych narzędzi matematyki w życiu codziennym oraz prowadzenie elementarnych rozumowań matematycznych	sprawne wykorzystanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego
3.	myślenie naukowe – umiejętność formułowania wniosków opartych na obserwacjach empirycznych dotyczących przyrody i społeczeństwa	poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł
4.	umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w języku obcym, zarówno w mowie, jak i w piśmie	kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowania
5.	umiejętność posługiwania się nowymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także w celu wyszukiwania informacji i korzystania z nich	rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych
6.	umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji	praca w zespole i społeczna aktywność
7.	umiejętność pracy zespołowej	aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju

Różnice w opisie umiejętności kluczowych w obu dokumentach są niewielkie. Warto jednak zwrócić uwagę na nowe zapisy, ponieważ jesteśmy odpowiedzialni za ich realizację w równym stopniu, jak za podstawę programową przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa.

W drugiej części preambuły zostały określone zadania szkoły w zakresie realizacji podstawy programowej poszczególnych przedmiotów. Odnośnie do edukacji dla bezpieczeństwa zapisano:

Edukacja dla bezpieczeństwa służy przygotowaniu uczniów do właściwego zachowania oraz odpowiednich reakcji w sytuacjach stwarzających zagrożenie dla zdrowia i życia. Przedmiot obejmuje różnorodnie treści kształcenia z zakresu bezpieczeństwa państwa, treści dotyczące organizacji działań ratowniczych, edukacji zdrowotnej i pierwszej pomocy.

[...] Jedną z najważniejszych umiejętności zdobywanych w szkole jest umiejętność udzielania pierwszej pomocy. Już na wczesnym etapie edukacji należy wprowadzać zagadnienia związane z ochroną zdrowia i życia: ocenę bezpieczeństwa miejsca zdarzenia, skuteczne wezwanie pomocy, podejmowanie wstępnych czynności ratujących życie.

Z powyższego zapisu wynika, że jednym z najważniejszych zadań szkoły, a więc dyrektora, nauczyciela edukacji dla bezpieczeństwa oraz nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, przyrody, biologii i wychowania fizycznego, jest wdrażanie dzieci i młodzieży do doskonalenia tych umiejętności. Należy także domniemywać, że realizacja zagadnień związanych z nauczaniem zasad udzielania pierwszej pomocy, ochrony zdrowia i życia powinna być priorytetem każdego nauczyciela edukacji dla bezpieczeństwa.

Liczba godzin przeznaczonych na nauczanie edukacji dla bezpieczeństwa zarówno w gimnazjum (stara podstawa programowa), jak i w szkole podstawowej (nowa podstawa programowa) się nie zmieniła. W obu przypadkach obejmuje jedną godzinę w cyklu kształcenia. W ciągu roku szkolnego nauczyciel ma zatem 30 jednostek lekcyjnych na realizację podstawy programowej.

Porównanie liczby umiejętności i zakresu treści w obecnej (starej) i nowej podstawie programowej

Obecna podstawa programowa	Nowa podstawa programowa
Łącznie 39 umiejętności, w tym 23 umiejętności proste i 16 umiejętności złożonych. Wiele spośród umiejętności złożonych liczy się jako jedną umiejętność, np.: – przedstawia typowe zagrożenia zdrowia i życia podczas powodzi, pożaru itp. – omawia zasady ewakuacji ludności, zwierząt z terenów zagrożonych – wyjaśnia, jak należy udzielać pomocy w wypadku drogowym, podczas kąpiel, załamania lodu, porażenia prądem	Łącznie 65 umiejętności, w tym 43 umiejętności proste i 22 umiejętności złożone. Wiele spośród umiejętności złożonych liczy się jako jedną umiejętność, np.: – wymienia przykłady zagrożeń środowiskowych, w tym zna zasady postępowania w razie: pożaru, wypadku komunikacyjnego, zagrożenia powodzią, intensywnej śnieżycy, uwolnienia niebezpiecznych środków chemicznych, zdarzenia terrorystycznego – podaje przykłady zagrożeń w środowisku domowym, ulicznym, wodnym, w przestrzeniach podziemnych, w lasach – wymienia zachowania, które sprzyjają zdrowiu (prozdrowotne) oraz zagrażają zdrowiu, oraz wskazuje te, które szczególnie często występują wśród nastolatków, odróżnia czynniki środowiskowe i społeczne (korzystne i szkodliwe), na które człowiek może mieć wpływ, od takich, na które nie może mieć wpływu
Średnia liczba umiejętności przypadająca na jedną godzinę lekcyjną (przy założeniu, że w ciągu roku nauczyciel ma do dyspozycji 30 jednostek lekcyjnych)	
1,3	2,17

Porównanie zapisów podstaw programowych edukacji dla bezpieczeństwa jest trudne, ponieważ w starej podstawie podane były treści i umiejętności, w nowej natomiast treści opisują hasłowo dział, w który wpisano szereg umiejętności. Dlatego w celu porównania tych dwóch wersji dokumentu odwołam się do umiejętności.

Treści	Obecna (stara) podstawa programowa (numeracja odpowiada numeracji działów podstawy programowej)	Nowa podstawa programowa (numeracja odpowiada numeracji działów podstawy programowej)
Znajomość powszechnej samoobrony i ochrony cywilnej	I. Znajomość powszechnej samoobrony i ochrony cywilnej 1. Główne zadania ochrony ludności i obrony cywilnej – 2 umiejętności proste	Brak treści dotyczących tej tematyki
Bezpieczeństwo państwa	Brak treści dotyczących tej tematyki	I. Bezpieczeństwo państwa – 3 umiejętności złożone

Działania w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (katastrof, wypadków masowych)	II. Przygotowanie do działania ratowniczego 2. Ochrona przed skutkami różnorodnych zagrożeń – 7 umiejętności (5 złożonych, 2 proste) 3. Źródła promieniowania jądowego i jego skutki – 4 umiejętności (3 złożone i jedna prosta) 4. Oznakowanie substancji toksycznych na środkach transportowych i magazynach – 4 umiejętności (2 proste i 2 złożone) 5. Ostrzeganie ludności o zagrożeniach, alarmowanie – 3 umiejętności (2 proste i 1 złożona)	II. Działania w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (katastrof i wypadków masowych) – 5 umiejętności (4 złożone, 1 prosta)
Podstawy pierwszej pomocy	III. Nabycie umiejętności udzielania pierwszej pomocy – 18 umiejętności (9 prostych i 9 złożonych)	III. Podstawy pierwszej pomocy – 37 umiejętności (32 umiejętności proste oraz 5 umiejętności złożonych)
Edukacja zdrowotna	Brak treści dotyczących tej tematyki	IV. Edukacja zdrowotna. Zdrowie w wymiarze indywidualnym i zbiorowym – 7 umiejętności złożonych

Podczas porównywania zapisów w podstawach programowych należy mieć na uwadze, że liczba godzin przeznaczonych na realizację treści się nie zmieniła, a odbiorcą jest uczeń o rok młodszy (czyli uczeń klasy VIII szkoły podstawowej, w gimnazjum był to uczeń klasy III).

Podsumowanie

Na uwagę zasługuje fakt, że twórcy obu dokumentów pokusili się o opisanie warunków i sposobu realizacji wszystkich zagadnień. Ułatwia to w znacznym stopniu pracę nauczycielom. Również zapis w postaci modułowej (bloków problemowych) daje szansę na dowolne ułożenie tematów, w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz warunkowań środowiskowych szkoły.

Różnica polega jednak na tym, że w starej podstawie programowej zamieszczono informację: „Podczas zajęć edukacyjnych obejmujących ćwiczenia w zakresie udzielania pierwszej pomocy i ratownictwa w oddziałach liczących więcej niż 30 uczniów wskazany jest podział na grupy”. Powstało też rozporządzenie MEN nakazujące podział na grupy w celu przeprowadzenia ćwiczeń praktycznych, gdy liczebność oddziału przekroczyła 30 osób, i zalecenie dzielenia na grupy w przypadku, gdy liczebność oddziału nie przekroczyła 30 osób.

W nowej podstawie programowej jest zapis mówiący, że „należy zwrócić szczególną uwagę na **wykształcenie umiejętności praktycznych**, szczególnie rozpoznawania niebezpieczeństw i właściwego reagowania na nie”. Nie ma jednak informacji odnoszącej się do podziału na grupy.

W obu dokumentach zamieszczono wskazanie, aby nauczyciele korzystali ze wsparcia kluczowych instytucji bezpieczeństwa.